



FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok



FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1966

Redaktion:

GÖSTA BERG · HANS HANSSON

SAM OWEN JANSSON · SKANS TORSTEN NILSSON

Redaktionssekreterare: Ernst-Folke Lindberg

*Omslagets färgplansch återger C. P. Mazers porträtt av
C. J. L. Almqvist. Det är i Nordiska museets ägo.*

Tryckt hos Svenska Reproduktions AB, Stockholm 1967

LEKSANDSMÅLAREN JUFWAS ANDERS ERSSON I VÄSTERDALARNA

av Svante Svärström

När Jufwas Anders Ersson, leksandsmålaren från Ullvi, tidigast framträder är det som kyrkmålare i Västerdalarna. År 1792 har han på en enkel trätavla i Yttermalungs kapell vid älven lämnat efter sig följande minnesrader.

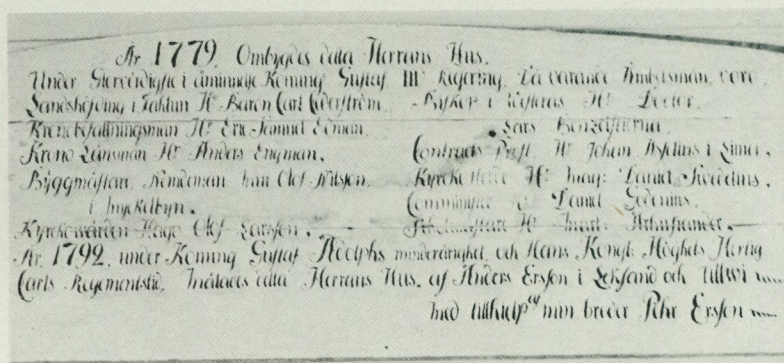
*År 1779. Ombygdes detta Herrans Hus.
Under Glorvördigste i åminnelse Konung Gustaf. IIIs Regering.
Då varande Ämbetsmän voro.*

*Landshöfding i Fablun Hr Baron Carl Cederström.
Kronobefallningsman Hr Eric Samuel Edman.
Krono Länsman Hr Anders Engman.
Byggmästare Nemdeman Mur Olof Nilsson i Myckelbyn.
Kyrkowärden Hago Olof Larsson.*

*Biskop i Westerås. Hr Doctor Lars Benzelstierna.
Contracts Prost. Hr Johan Ashelius i Lima.
Kyrcko Herde Hr Mag: Daniel Swedelius.
Comminister Hr Daniel Godenius.
Scholmästare Hr Mart: Arhusiander.*

År 1792, under Konung Gustaf Adolphs minderårighet, och Hans Kongl: Höghets Hertig Carls Regementstid, målades detta Herrans Hus, af Anders Ersson i Leksand och ullwi x med tillhielp af min broder Pehr Ersson x. (Bild 1).

Texten som hugfäster kapellets ombyggnad 1779 med namnen på det världsliga och andliga herraväldets representanter i skilda kolumner har sannolikt ställts till målarens förfogande av prästen. De avslutande raderna från 1792, då hela inskriften tillkommit, knyter vid med uppgiften att kapellet detta år målats »af Anders



1. Minnestavla av Jufwas Anders Ersson i Yttermalungs kapell, daterad 1792.

Ersson i Leksand och ullwi med tillhielp af min broder Pehr Ersson», och någon tvekan kan inte råda att det här är fråga om leksandsmålaren Jufwas Anders Ersson (1757—1834) och hans yngre bror Per.

I april 1965 gjordes under restaureringen av Yttermalungs kapell en upptäckt som var något av en sensation.¹ Den gamla altartavlan, som haft en undangömd plats i kapellet uppe på orgelläktaren, befanns även vara målade av leksandsmålaren. På baksidan av tavlan med sin framställning av Förklaringen på Tabors berg (Matt. 17: 3, Mark. 9: 4, Luk. 9: 30) hade han med sirliga bokstäver noterat: *Denna Tafla är. Snickad (!) af Haltnis IPS. i Biuråker. Målat af AES. ifrån Leksand och ullwi by år 1792* (bild 2 och 3).

För att börja med ramen (278×130 cm) är den ett redbart snickeriarbete med blåmarmorerade ramstycken och vita, grönådrade fyllningar, upptill försedd med applicerade, dubbla strålkranisar kring en uppgående solskiva med Jahvetecknet. De fyra voluterna utmed ramen har musselliknande kantstycken, som understryker den allmogemässiga stilblandningen av barock och rokoko. Motivet ur Nya testamentet är målat på väv (165×100 cm), som spänts på träunderlaget och under tidernas lopp spruckit på mitten i brädernas längdriktning och fått långa vertikala rader av blåsor. Figurscenen är framställd på ett stelt och konstlöst



2. Altartavla i Yttermalungs kapell med motivet Kristi förklaring på Tabors berg, målad 1792 av Jufwas Anders Ersson.

sätt, men med sinne för det dramatiskt verkningfulla: Guds närvaro markeras upptill av bolmande skyar och fem änglaflykter kring ett fladdrande språkband med orden *Denna är min käre Son honom hörer*. Radiärt från detta utgår ljusstrålar över den centrala mittscenen, och två av de tre lärjungarna på marken skyggar med handen inför det celesta ljusfenomenet. Mittgruppen på tavlan utgöres av Jesus omgiven av Moses med lagens tavlor

samt profeten Elias. Det ögonblickliga i händelseförloppet står i närmaste överensstämmelse med bibelordet Matt. 17: 5. Målningen är på det hela taget en konventionell bild, där man lätteligen konstaterar upphovsmannens oförmåga att återge perspektiv och invecklade rörelser. Men i det frontala, symmetriska arrangemanget avslöjar sig dalmålaren och, än mera, i sättet att med avtonande penseldrag åstadkomma ett markparti av speciell djupverkan, därtill livat med inplock av enkelt sammansatta bladknippen. Manéret hör allmänt hemma i det som hantverk övade möbelmåleriet och de tidigaste dalmålningarna på 1780—90-talen, innan detta dekorationssätt vidareutvecklats med kurbitsen som karakteristisk slutprodukt.

Jufwas Anders Ersson i Ullvi blev en av dalmåleriets främsta företrädare, och hans korta levnadsdata enligt kyrkböckerna har länge varit kända. För uppfattningen av hans utveckling från hantverkсмålare till stilmedveten och färgsäker allmogekonstnär är den tidiga verksamheten i Västerdalarna av särskilt intresse. Då man det angivna året 1792 finner den tre år yngre brodern i hans följe, även han angiven som målare, frestas man att räkna med en hel målarfamilj. Något belägg att brodern i fortsättningen utvecklat sig till dalmålare, känner jag dock ej. En sammanställning av data för familjemedlemmarna ur Leksands kyrkoarkiv kan emellertid vara motiverad.

Fadern: Gop Erik Andersson född 1725, död 2/7 1808 i Hälla 16.

Modern: Brita Persdotter född 1728, död 7/4 1811 i Hälla 16.

Barn: 1. Kerstin Ersdotter född 11/7 1753 i Hälla 16, död där 13/7 1790.

2. Anders Ersson född 2/2 1757 i Hälla 16, gift 1787, död i Ullvi 44 19/9 1834. Gift med Brita Hansdotter född 1762, död i Ullvi 44 29/9 1848.

3. Per Ersson född 19/7 1760 i Hälla 16, gift 1787, död i Hälla 16 30/10 1823. Skolmästare.

4. Erik Ersson född 29/11 1763 i Hälla 16, död där 1792.

5. Brita Ersdotter född 29/3 1767 i Hälla 16, gift 1790, död i Romma 7. Gift med Olof Matsson född 1769, död i Falun 6/6 1827.



3. Baksidan av altartavlan i Yttermalungs kapell med Jufwas Anders Erssons signatur 1792.

Båda bröderna Anders och Per har varit verksamma som bönder, bygdemålare och skollärare — en ingalunda unik konstellation. I personalieboken får den äldre av dem, dalmålaren, vitsordet att under 18 år »til allas nöje» ha ryktat detta sitt värv.

Under en resa i Västerdalarna 1926 för Nordiska museets Etnologiska undersökning anträffades och fotograferades i Nordibyn,

Äppelbo socken, av dåv. amanuensen Sigfrid Svensson ett sängskåp med originell målning och text (bild 4). Sängen med sitt ståndskåp har utnyttjat ett hörn i stugan för att med listverk och bädd kunna framstå som fullständig sängmöbel. På baksidan av skåpet, den del som utgjort ena kortsidan mot bädden och ej skymts av denna, är mot vit grund målat 12 änglaflykter kring ett Jehovatecken. Tecknet med sin centrala placering är inskrivet i en liksidig triangel, och ovanför änglakören läses en inskription som anknyter till bildframställningen. Bild och text är var för sig omgivna och sammanförda medelst enkla, svajiga bladslingor. Det så dekorerade sängstycket nere vid fotändan har den liggande kunnat vila blicken på. Inskriptionen har lydelsen:

*Går Jag till sängs med tolf Guds Änglar,
 Twå till / Hand. och Twå till fot,
 Twå till hwart Ledie. mot.
 Twå / mig wäcka, Twå mig söfwa,
 Twå mig fölia på rätta wägen
 in Till Guds paradis.*

Textningen med de lodräta bokstavstyperna, det kraftigt tilltagna men jämna avståndet mellan orden samt den lätta teckningen med spetsig pensel av ögon, näsa och mun på änglarnas nästan fyrkantiga ansikten — alla i enface — är här säkra karakteristika. Det är Jufwas Anders Erssons handlag på 1790-talet, hans lätt igenkännliga stil, lika vittnesgill som en signatur.²

Strofen som i en mångfald varianter varit spridd över hela landet, där den lästs eller sjungits ända in i vår tid, är till sin karaktär en signelse eller besvärjelseartad bönesång med anor från svensk medeltid.³ I egenskap av aftonbön och ålderdomligt versifierad invokation till en änglarnas skyddsvakt kring bädden, har den ägnats särskild uppmärksamhet av Nils Ahnlund, som understrukt änglabönens forna allmänlighet och tagit fasta på dess folkliga benämning »Gamla Fader vår». Samme forskare anser att den haft en föregångare eller prototyp i en medeltida färdebön och påvisar hur den i andanom svarar till en strof i den omkr. 1220 nedskrivna isländska Færeyingasagan:



4. Sängskåp med änglabön målad av Jufwas Anders Ersson, 1790-talet.
Foto Sigfrid Svensson 1926.



5. Väggfält i Hansgården, Uppsälje, Järna sn, Dalarna, målat av Jufwas Anders Ersson 1828. T. h. motivet med änglabönen, t. v. syns märket efter sängskåpet.

*Gangat ek einn út,
fjórir mér fylgja
fim Guðs englar . . .*

(Ej går jag ensam ut, mig följa fyra, fem Guds änglar). »Änglabönen har vandrat från trakt till trakt, upprepad i en mångtusentstämig kör, stundom ändrad eller tillökad. Icke sällan brukade den läsas eller sjungas av den samlade familjen, varvid man gärna till inledning valde någon berättande from visa».⁴

När Jufwas Anders Ersson på 1790-talet målade sina 12 änglaflykter till de gamla textorden, valde han med säker instinkt plat-

sen på sängskåpet för sin framställning. I Järna socken, ett stycke längre ner utmed älven, åstadkom han sin kanske vackraste interiör i Västerdalarna, den i Uppsälje 1828. Det är en ännu bevarad fullständig rumsmålning på träpanel med både takros och väggfält, vilka tillsammans företräder ett rikt och omväxlande bildinnehåll. I vårt sammanhang kommer dock endast ett av de mindre fälten i fråga som åskådning.

I motsats till sin äldre änglavakt i grannsocknen Äppelbo med dess placering på innersidan av ett sängskåp, har han i Järninteriören markerat plats för en stådsäng, för vilken även denna yngre tolkning av motivet varit avsedd, genom att direkt på innerväggen måla upp sin dekoration för den inre kortsidan av sängen, som på i princip samma sätt utnyttjat stughörnet för sin konstruktion.

Men av de tolv änglarna återstår nu endast två, ett par svävande fram i sida kläder, tecknade i helfigur över den avsedda viloplatsen i rummet (bild 5). På solskivan som tittar fram mellan dem och texten på den rektangulära överskriften, läser man orden *Guds öga ser alt*. Det är samma exklamatoriska arrangemang som på altartavlan från 1792 (bild 2). Inskriptionen till denna änglabön är en annan, mjukare och mera frikyrkligt kruslig, än den förra:

*Sätt du en Ängla wakt, Kring hwilostaden min,
Lätt satan i mit Hus ei nånsin slippa in!
Gör hierta Siäl och sinne rent,
och slut Himmelen i mit sinn.*

Men under sina båda änglar har leksandsmålaren denna gång att bjuda en hel korg av sin frodigaste stilskapelse, kurbitsen, som i kraftig färgsättning i blått, grönt, gult och tegel skänker ut av sitt överflöd med glödande mittrosor, snipade svällblad och skruvax som synes liksom av egen mätnad och tyngd buga sig långt ut över den flätade korgkanten. Det är resultatet av flera decenniers stilutveckling som här plötsligt lyser emot oss i denna formsäkra och originella sammanställning av blommor och blad, visserligen inte längre av denna jorden, utan odlade på fantasiens ängder. På ett utmärkt sätt kan man stilmässigt studera vad som

hämt på det närmaste väggfältet, som svarat till den inre långsidan av ståndsängen i Järninteriören (bild 5).⁵ I rokokostil omfattning med fladdrande fåglar kring ett rundbuktigt, blomsterfyllt sirapskrus visar dalmålaren på detta väggfält, hur hans kurbits kommit till. Den utgör krönet på ett hantverksmässigt odlat möbelmåleri, hans personliga inlägg i ett dekorativt sammanflöde av konststilar från skilda tider, sådana som vi vanligen benämner renässans, barock, régence och rokoko. Det hela är gjort med brio och spritter av liv. Ändå är den en strängt personlig stil, denna 1820-talets kurbitsmålning, där ingen mästare är den andre lik. För förståelsen av Jufwas Anders Ersson som konstnär har det sin betydelse att jämföra den stela, av konventionellt kyrkomåleri influerade altartavlan från 1792, så obetydlig som konstprodukt, och den formsäkra, efter egna förutsättningar åstadkomna Järninteriören av år 1828.

I en uppsats 1948 har jag sammanställt uppgifter om inredningar i Västerdalarna av Jufwas Anders Ersson under tiden 1817—1828.⁶ Denna lista är ingalunda fullständig. Den kan här kompletteras med en numera skingrad målningssvit på papper och väv från 1812, även den uppmärksammas från Nordiska museet 1926, då den förvarades på Jommogården i Östra Fors, Malungs socken. Målningarna hade då redan länge varit nertagna från de väggar på samma gård, som de ursprungligen prytt.⁷ Förutom ett dörr- eller fönsteröverstycke med årtal 1812 (bild 6) ingick fyra väggfält med dalmålningar i sviten, som sannolikt vid nedtagandet »tappat» sin signatur. De fyra motiven skildrar *Betlehem*, *Bröllopet i Kana*, *Ungdomskvarnen*⁸ samt *Drottningen av Saba*. Den sistnämnda målningen erhöll förnyad aktualitet, då den 1965 införlivades med Nordiska museets samlingar. I sitt numera konserverade skick är den ett vävstycke om 147 cm höjd och 244 cm längd — det enda av de fyra väggfälten från Jommogården som har målningen utförd på väv. Förklaringen härtill torde vara att Jufwas Anders Ersson vid sitt besök på gården 1812 för sin *Drottningen av Saba* fått sig tilldelat ett vid tiden kasserat vävstycke med en mer än 200 år äldre målning, som nu är baksidan till hans målning. Här kan man alltså på de båda sidorna av samma väv taga del av såväl en märklig norsk



6. Överstycke med årtalet 1812, målat av Juswas Anders Ersson och ursprungligen ingående i en hel rumsinredning i Jommogården, Malungsn, Dalarna.

7. Betlehem, dalmålning på papper av Juswas Anders Ersson 1812. Höjd 91, längd 135 cm. Privat ägo.

bonadsmålning från förra hälften av 1600-talet som en i stilavseende fullgängen dalmålning från 1812. Användningen på samma sätt av äldre målningar för nymodigare dekorationer förekommer icke så sällan i dalmåleriet och vittnar om den sparsamhet man måste ålägga sig även med det enklaste textila material.⁹

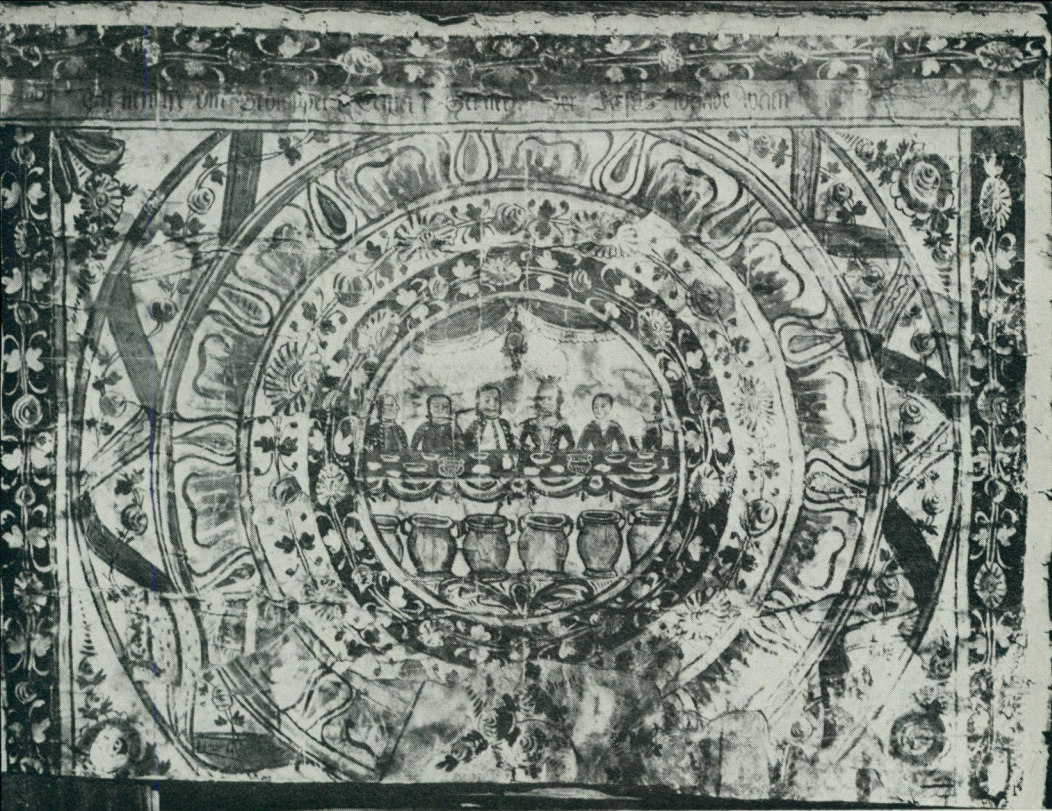
För den äldre bonadsmålningen redogör Maj Nordermann-Hedqvist i denna årsbok sid. 75—80.

Bilden av *Betlehem* och ängelns budskap, (bild 7), har texten efter julpsalmen nr 127 i den gamla Svedbergska psalmboken av 1695, vers 2:

De Herdar waktade Theras Hiord.
i markene ther the Lågo.
The fingo höra Ängelens ord.

Den vänstra delen av målningen visar »Bethlehem»; namnet har för säkerhets skull återgivits mellan ett kurbitsknippe och några av hustaken. Att det är en kristenhetens centralplats som åsyftas, framgår av de båda dominerande kyrktornen, av vilka det ena äger en viss likhet med det allbekanta i Leksand. I en skorsten på ett av hustaken har den folkliga realismen krävt närvaron av en sotare som saluterar med viskan, tydligen lika häpen han som de båda dalkarlsklädda herdarna i figurscenen på målningens högra del. Dessa slår ut sina båda händer i förskräckelse inför den plötsliga synen av ängeln, som stiger ner ur skyn och med sina ord söker lugna dem: »warer icke förfärade». Liksom på några dalmålningar från 1790, båda målade på papper i det sällsynta rektangulära bonadsformatet, saknas den sedermera obligatoriska stjärnan över Betlehem, men i stället är Gud fader själv närvarande, tecknad som en strålande sol med mänskliga drag och röda rosor på kinderna. På marken under honom och i skydd av ett fantasiträd betar i sin backslutning herdarnas fårahjord, där man bland tackorna urskiljer en gumse med sina krumma horn.

För framställningen av *Bröllopet i Kana* (bild 8) har målaren använt sig av en mindre vanlig kompositionsmetod, då han återgivit det i och för sig ofta förekommande motivet i en rundel. Brudparet sitter vid bröllopsbordet med Jesus och hans moder vid sin sida. Det är en präktigt dukad bordsskiva de har framför

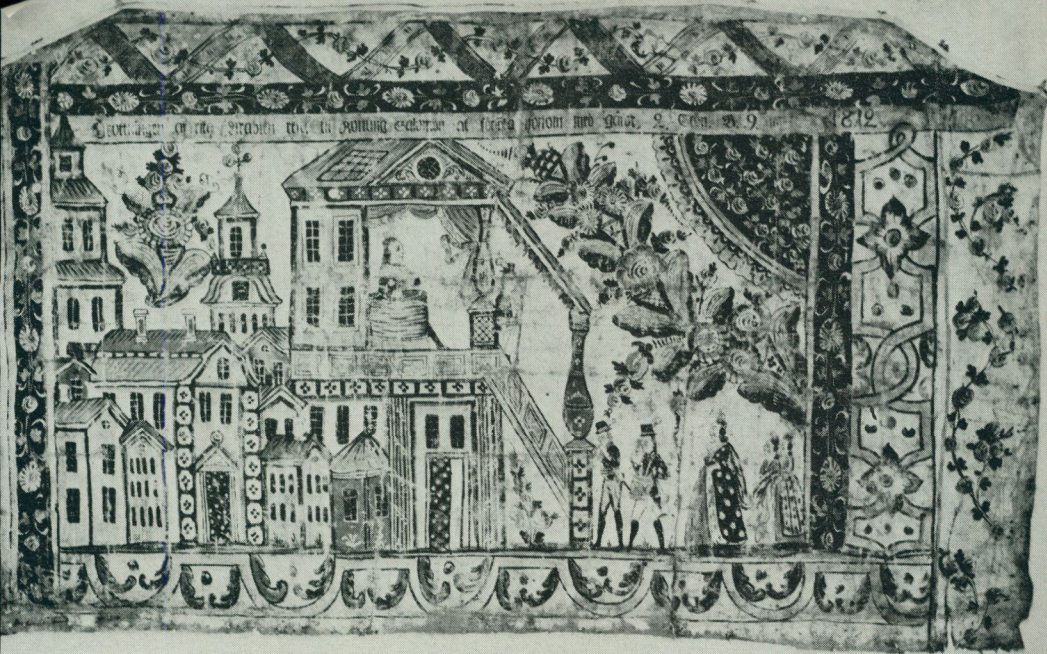


8. Bröllopet i Kana, dalmålning på papper av Jufwas Anders Ersson 1812. Höjd 116, längd 163 cm. Privat ägo.

sig. De sex vinkrusen i förgrunden är fixerade på sitt eget folkliga sätt. En jämförelse med motsvarande bild ur 1700-talets figurbiblar och dess illustrationer från 1580-talet låter oss dock erfa, hur dalmålaren förstår att gjuta samman sina intryck från vitt skilda århundraden. Kring bildscenen återfinns på breda, koncentriska band en hel provkarta av Jufwas Anders Erssons ornamntförråd, där den karakteristiska Ullvibården med sitt sicksackband reserverats för själva brättet på den överrikt dekorerade, jättelika tallrik, som åskådaren tycker sig ha för ögonen, när han betraktar denna målning. En uppgift från Äls socken att rundlar av detta slag markerat platsen för spelmännen, speciellt då stugan använts för bröllop, har inte bekräftats från annat håll. Texten upptill på språkbandet har lydelsen:



9—10. Drottningen av Saba kommer till konung Salomo. Ur Figurbibeln 1777 samt efter avdrag av originalträsnittet.



11. Drottningen av Saba, dalmålning på väv av Juswas Anders Ersson, daterad 1812. Höjd 147, längd 244 cm. Nordiska museet inv. 267982.

En liknelse om Brölloppet i Cana i Galileen
der JESUS wände watn i win.

När man sysslar med dalmåleriet och förlagorna och lär känna hur de små enkelt tryckta svartvitt-bilderna på 1700-talet, dessförinnan nerslitna under århundradens användande, har betydelse för konsten i hela Siljansdalarna under 1800-talet, stannar man ofta häpen inför kraften i den konstutveckling som ägt rum, grundad på dem. Det är här fråga om både attrahering och repellering: det främmande bildstoffets direkta upptagande, lätt att påvisa, och bortstötandet under utvecklingsförloppet av detaljer som allmogemålaren icke ansett sig ha haft användning för.

I den form som bildskatten i regel nått fram — genom figurbiblarna — är boktrycket ofta så föga distinkt, att även väsentliga partier för ett klarseende öga ter sig suddiga eller rent av sugits upp så grundligt av det luckra papperet, att detaljerna försvunnit (bild 9—10). Fall där misstag i bildavläsningen ägt

rum är också många och lätt påvisbara. Stundom har målaren tvingats arbeta med egna funderingar, ehuru han bevisligen haft förlagan tillgänglig. Det urval av motiv som småningom utkristalliserats utgör ett fångslände studium, liksom orsakerna härtill. Konstnärlig äganderätt är ett okänt begrepp. Blir ett motiv populärt, finner man det snart upptaget och tolkat av mästare och skolor, som annars inte har mycket gemensamt.

För den avslutande lilla granskningen av motivet *Drottningen av Saba* i Jufwas Anders Erssons tolkning 1812 (bild 11) kan följande först förtjäna att framhållas. Ett 70-tal sådana tolkningar är för närvarande kända, fördelade på samtliga målarsocknar kring Siljan, dock med stark övervikt för Leksand. En av de äldsta är den ståtliga, ehuru fragmentariskt bevarade av Back Olof Andersson (1767—1820) i Ullvi, även den målad på baksidan av en äldre målning. De båda namngivna mästarna lånar ofta av varandra, och Jufwas Anders' beroende av den andre är här tämligen uppenbart. I komposition och i vissa detaljer finns emellertid bevarat inflytande från den gemensamma förlagan, jämför bild 9—10, där drottningen med sina båda tärnor återfinns i nedre högra hörnet och — för Jufwas Anders vidkommande — placeringen av konungen på sin tron låter oss se detta sammanhang. Hos den andre Ullvi-målaren framträder under 1790-talet och några år in på sekelskiftet ett påfallande starkt intresse för soldater, trumslagare och ryttare, vilka ofta förekommer inblandade i de sedvanliga bibliska sammanhangen (*Drottningen av Saba*, Salomos kröning m. fl. motiv). Dessa målningar är vanligen utförda på papper i ett avlångt format, som visar att den till uppkomsten vida äldre sydsvenska bonadsmålningen inte helt saknar motsvarighet i dalmåleriet. Piparen och trumslagaren som marscherar framför drottningen på Jufwas Anders Erssons målning, liksom vaktposten på översta trappsteget framför konungen, kan betecknas som lån från Back Olof Andersson.

Den samlande och jämnt och vackert textade rubriken på Jufwas Anders Erssons målning lyder: »Drottningen af rika Arabien reser til Konung Salomon at försöka honom med gåtor. 2 Crön.B.9. x 1812». Årtalet är även insatt i trekanten över en av portarna nedtill på målningen. Med obetydlig ändring är tex-

ten lånad från förlagans karakteristiska kommentar i figurbiblarna 1739 och 1777.

De mera framstående dalmålarna tillgodogör sig som regel den bibliska förlagans bildinnehåll på ett fritt och självständigt sätt, men sambandet står ändå klart, i synnerhet om man underkastar hela motivgruppen en detaljerad granskning. Jufwas Anders Erssons tolkning av *Drottningen av Saba* på det stora väggfältet från Jommogården i Malung utmärker sig genom sin säkra linjeföring och dekorativa élan, och fördelningen av de olika prydnadselementen på väven är gjord med verklig elegans. I sin mus-tiga färgskala av mörkbrunt, blått, gult, svart och tegel är den ett typiskt verk av sin mästare, just i början av den period, då denne funnit sitt eget personliga uttryckssätt.

Noter

¹ Signaturen *Rohn* (Rune Ohlén), Altartavla i Yttermalung visade sig vara raritet från 1700-talet. Nya Wermlands-Tidningen den 23/4 1965. I kapellet restaurering ingick även översyn av den gamla altartavlan från 1792, som återfick sin ursprungliga plats i koret. Återinvigningen skedde den 14/5 1965.
² Sängskåpet inropades i nov. 1959 på auktion i Falun och befinner sig numera i Leksands hembygds-gemenskaps ägo. Av auktionskatalogen inhämtas att även dörrens insida är försedd med målning, återgivande dryckeskärl, samt att det ursprungligen varit grundare, men utökats innan Jufwas Anders Ersson målade det.

³ Emil Liedgren, Svensk psalm och andlig visa. Uppsala 1926.

⁴ Nils Ahnlund, »Gamla Fader vår». Saga och sed. Festskrift till Edwin Berger den 13/5 1956, Uppsala s.ä., s. 5 f. Se härtill Emanuel Linderholm, Signelser och besvärjelser från medeltid och nytid. Svenska landsmål 41, s. 101 f.

⁵ Väggfältet återges ss färgplansch 7 i Svärdström, Dalmålningar, Stockholm 1944.

⁶ Svärdström, Jufwas Anders Ersson och Winter Carl Hansson — två dalmålare från Leksand. Rig 1948, s. 7 f.

⁷ Karl-Erik Forsslund, som tidigast uppmärksammat målningarna i Jommogården, har i korthet omnämnt dem i Med Dalälven . . . II: 3 (Malung), Stockholm 1925, s. 11 f. Av ett där återgivet foto framgår att målningarna 1919 ej haft sin ursprungliga plats utan redan då brukats som lösa prydnader på gården.

⁸ Väggfältet återges i restaurerat skick ss färgplansch 6 i Svärdström a.a., Stockholm 1944. Det ingår numera i Dalarnas museums samlingar ss inv.nr 10.611. Papper (vid restaureringen uppklistrad på väv), h 130, l 150 cm.

⁹ Svärdström, Bibel på väv och mur. Fataburen 1953, s. 28.

¹⁰ Väggfältet återges ss bild 13 i Svärdströms a.a. Stockholm 1944.

SUMMARY

The Leksand painter Jufwas Anders Ersson in West Dalarna (Dalecarlia)

Jufwas Anders Ersson (1757—1834) was a peasant painter from Leksand, in the province of Dalarna, who in the course of his professional work frequently visited West Dalarna. As far back as in 1948 the writer discussed him in an article published (with a summary in English) in the periodical RIG. A number of recently discovered works by his hand have brought him into the limelight. In April 1965, while the chapel at Yttermalung was being restored, it was found that he had painted the church's old altar-piece in 1792. The painting is more or less a conventional picture which clearly demonstrates the artist's inability to reproduce perspective and intricate movement. Generally speaking, the style belongs to that of the furniture-painting practised in the arts and crafts industry, and the picture is one of the earliest Dala peasant paintings dating from the 1780's and 1790's, before this decorative style was further developed by adopting the »kurbits» (a stylized floral painting, the name being derived from the Latin »*Cucurbita*», a gourd) as a characteristic final product.

Jufwas Anders Ersson became one of the foremost representatives of Dala peasant painting. To gain some idea of his development from a handicraft painter to a peasant artist conscious of differences of style and aware of the vital importance of distinguishing colour values, the earlier works produced in West Dalarna are of special interest. Another of his paintings dating from the 1790's derives from the parish of Äppelbo, where he illustrated on a box-bed an old, widely known prayer to the guardian angels.

From a farm in the parish of Malung there are still preserved some paintings done by Jufwas Anders Ersson in 1812. One of them, which portrays the visit of the Queen of Sheba to King Solomon, was acquired by the Nordic Museum last year. It is painted on canvas, on the back of which there is an earlier Norwegian painting, which is discussed elsewhere in this book.

As a common motif the Queen of Sheba is known from about 70 Dala paintings distributed among all the »painter parishes» around Lake Siljan, though predominantly in Leksand. As a rule, the designs are quite freely conceived if compared with the illustrated bibles which were the sources that inspired the Dala painters' religious motifs.